

Kuäfapril2022

Naturlagens återkomst – en styrka för äktenskapets teologi

Den Katolska kyrkan lär att Gud skapat naturen med en evig lag som människan är förpliktad att iaktta och inte överträda. Lagen kommer till uttryck på många sätt och på många ställen i Skriften, i traditionen och i läroämbetets doktriner. Det Andra Vatikankonciliet lär i Kyrkan i världen av idag (*Gaudium et Spes*, 7.12 1965) kapitel V, att "det allmänna goda för mänskligheten får sin fulla betydelse i den eviga lagen" (V: 78). Rubriken för kapitlet är "Fostran till fred och främjandet av nationernas gemenskap". Den Katolska kyrkans katekes (given 11. 10 1992) lär i den andra avdelningen, "Bekännelsen av den kristna tron", paragraf 6, Människan, att "Skapelsens skönhet återspeglar Skaparens oändliga godhet och att den bör framkalla vördnad från människans sida och leda till att hon underordnar Gud sitt förnuft och sin vilja" (nr 341). Katekesen lär också i samma paragraf att "de skapade tingen och varelserna bara existerar i beroende av varandra för att ömsesidigt fullända varandra så att de står i varandras tjänst" (nr 340).

Behovet av naturlagen som stöd för etiken och för äktenskapets teologi

I min första samtalsbok om äktenskapet har jag i ett appendix (sid 39) citerat Benedikt XVI (då påve, nu påven emeritus) som i ett tal i december 2008 inför den internationella teologikommissionen påpekat att "det var viktigt att i kulturen och i det politiska livet skapa bestående villkor för ett fullt medvetande om naturlagens obestridliga värde". Benedikt XVI säger att vi i en tid av relativism och förnuftskris i världen "måste söka efter en universell etik och en ny syn på naturlagen" (sid 39).

Naturlagens "återkomst"

Naturlagen är ett gammalt grekiskt-romerskt begrepp som behandlats av bland andra Thomas av Aquino men att det förlorat sin betydelse till följd av sekulariseringen och som "offer för studentrevolten 1968". Påven Benedikt XVI anser uppenbarligen att begreppet naturlag kan användas och befrämjas. Flera framstående katolska forskare och författare, som Elia Sgreccia, Pierre Manent och John Finnis, ställer sig också frågan hur man kan återföra begreppet naturlag som en integrerad del av katolsk morallära och ställa den till tjänst inom den moderna bioetiken. Påve Franciskus har i sina böneintentioner för mars månad

gett oss den viktigaste inriktningen inför de nya ställningstaganden som aktuell forskning och klinisk implementering ställer oss inför. "Försvara alltid livet", säger påven i ett videobudskap i mars. Livet är alltid knutet till familjen och äktenskapet.

Låt oss bara vara medvetna om att "nurlagen" som term inte ordagrant återfinns i konciliesfädernas undervisning. Konciliet använder sig av termen *evig lag* och katekesen talar om *skapelsens lagar som avspegling av Skaparens oändliga godhet*.

Ser man historiskt på hur nurlagen betraktats från 1500-talet och framåt ser man att katolsk teologi i stort behållit nurlagen som bindande del av läran om tingen och människan, men att den under senare tid urholkats och försvunnit i den moderna teologiforskningen.

En grundläggande forskning

Servais Th. Pincaers op påpekar i sitt stora verk om moralteologins grunder (*Les sources de la morale chrétienne*, Fribourg, 1985, Paris 2007; *Morality The Catholic Way*, 2001, särskilt kapitlet VIII, *Natural Law and Freedom*) att forskningen om dygderna också på samma sätt försvunnit. Han och andra inser emellertid deras oavvisliga betydelse för den kristna fostran och

särskilt för utbildningen av diakoner och präster. Det är en formation som behöver återupptäckas och förstärkas.

Skandalerna som tynger hela den Katolska kyrkan genom sexualbrotten understryker ju nu hur rätt dessa teologer och författare hela tiden haft. Det är också dessa skandaler som tas som intäkt för ett sexualmoraliskt reformtänkande i den tyska biskopskonferensens nyligen framlagda Synodala Vägen, *Der Synodale Weg*. I sina ställningstaganden ställer sig emellertid konferensen tydligt utanför den katolska traditionen och den kyrkliga enheten. Det finns all anledning att akta sig för förhastade slutsatser och i stället försöka bedöma från vilken sida teologer och kyrkliga företrädare betraktar den eviga lagen som ” bör framkalla vördnad från människans sida och leda till att hon underordnar Gud sitt förnuft och sin vilja” (Katolska kyrkans katekes, nr 341).

Hur ser framtiden ut för Kyrkan?

Behovet av lag för den mänskliga frihetens bevarande och den eviga lagen för frälsningen diskuteras ingående i två böcker av Pierre Manent som översatts från originalspråket franska till engelska, *The City of Man*, 1998, och *Natural Law and Human Rights*, 2020. Båda dessa genomgripande verk är värdefulla

bidrag till sökandet av ”en universell etik och en ny syn på naturlagen”, som påve Benedikt XVI efterlyst. Det visar också att begreppet *Naturlag* återfått sin plats i analysen av nutidens problem.

En annan historisk överblick av uppfattningen om ”naturlagen” i olika sammanhang ges av nuvarande ordförande för Påvliga teologiska institutet för äktenskapet och familjevetenskaperna, msgr Philippe Bordeyne, i en artikel publicerad i *Introduction à l'éthique*, Geneve 2009. En slutsats är att katolsk moralteologi med en tydlig integrering av naturlagen som källa till etiskt handlanden stöter på motstånd i den protestantiska teologin som står fast vid den paulinska teologin om nådens och evangeliets prioritet framför lagens krav och förnuftets betydelse för tron.

Vördsnaden för Skapelsen och människan

Upplysningstidens och franska revolutionens filosofi och fjärmande från Kyrkans dominans i samhällslivet och politiken har format västerlandet och Europa på ett annat sätt än i Östeuropas andlighet och kultur. Det som kallas liberalism i väst och som sekulariserat samhället har inte haft samma motsvarighet i samhällena där Östkyrkans ortodoxi i själva verket försvarat det naturlagstänkande som i sådan omfattning gått förlorat i väst men som nu ser ut

att komma tillbaka och bli relevant i en tid av stora tekniska biomedicinska förändringar som ställer frågor om den kristna etiken.

Ett ställningstagande blir nödvändigt

Det är kanske möjligt att se reaktionerna på den tyska katolska kyrkans utveckling i riktning mot teologisk och moralisk autonomi som exempel på motsättningarna mellan den eviga naturlagen och den subjektiva bibliska tolkningsmodellen. Den tyska utvecklingen kritiseras på många håll i Kyrkan men förefaller ändå förena till och med biskopar i något som påminner om 1500-talets religionsskifte. Därför är det viktigt att ta ställning. Vi måste veta från vilken sida vi betraktar den eviga lagen – från den autonoma och liberala synvinkeln eller från den ortodoxa och kyrkotrogna ståndpunkten.

Göran Fäldt